

GLAS

Časopis za Politiku i Kulturu

God. VI.

Ožujak 1962.

Br. 1

IZ SADRŽAJA:

RAJMUND KUPAREO:	KLANJANJE KRIŽU NA VELIKI PETAK
a. b. :	29. SREBRNJAK IZDAJNIKA JUDE
NIKOLA BENČIĆ:	FRANJO I IVO
Dr. AUGUSTIN BLAZOVIĆ:	NEŠTO O KRITICI
STJEPAN ŠULEK:	IVAN MEŠTROVIĆ (1893-1962)
Dr. VALTER ŠTIPKOVIĆ:	POKUŠAJI PRIVREDNOG UJEDINJENJA EVROPE
a. b.:	NOE (Misterium-) drama u 4 čini.
SLAVKO DUBROVČIĆ:	POVODOM REŠETARIČEVOG PISMA U "DIE FURCHE"
PJESME:	DOBRIŠA CESARIĆ - LUCIJAN KORDIĆ - RAJMUND KUPAREO - EVALJD PIHLER - VLADIMIR VUKOVIĆ

"GLAS" IZDAJE HRVATSKI AKADEMSKI KLUB
BEČ VIII., LANGEASSE 26

Odgovorni urednik: Ivan Sučić

Glavni urednik: Stjepan Šulek

Urednički odbor: Nikola Benčić, P. dr. Augustin Blazović,
Toni Fazekas, Vladimir Vuković

HERAUSGEBER, EIGENTUMER UND VERLEGER: KROATISCHER AKADEMI-
KERKLUB, WIEN VIII., LANGEASSE 26.
VERANTWORTL. REDAKTEUR: IVAN SUČIĆ

"Glas" izlazi četiri puta godišnje.

ERSCHEINUNGSORT: WIEN

P. b. b.

VERLAGSPOSTAMT: WIEN 65

WIEN, MÄRZ 1962

RAJMUND KUPAREO

KLANJANJE KRIŽU NA VELIKI PETAK

Zastrti oltari. Samo Križ otkriven
 Leži na podu na plahti, ko da sanja.
 (On baš uvijek tako leži, a svijet mora
 Ili da ga gazi, il' da mu se klanja.)

Na njemu je mnogo tajna ispisan
 Krvlju iz ruku, iz nogu i iz boka.
 Um ih riješit ne zna - tek poljubac, poklon
 I suza, što padne iz skrušena oka.

To sve naši znaju pobožni seljaci,
 Dok prstima Božjih diraju se rana
 I križaju sebe, ko da žele na se
 Prenijeti svu milost onih svetih grana.

A duboki uzdah ispaćenih grudi
 Najbolji je tumač smisla, što Križ krije:
 Gdje bismo se skrili bez rupa čavala,
 Što bi bio život, da Krist umro nije?

Zdravo, jaki Križu! Na granama svojim
 Držiš čitav svijet i svinuo se nijesi;
 I vrela su tvoja uvijek sasvim svježā
 Ispiti ih žedni nijesu mogli grijesi.

(IZ knjige pjesama BLAGOSLOV ZVIJEZDA od R. Kupareo.
 Izdala KNJIŽNICA HRVATSKE REVIJE)

29. SREBRNJAK IZDAJNIKA JUDE ^{+))}

a. b.

Kad je lončar dostao za njegov lapat na dlan isplaćeno 30 Judinih srebrnjakov, otpravio se je domom. Putem morao je pojeti mimo krčme Levija iz Jope, ka ga je privlačila kao magnet. A vabila ga je za toliko više, kad je osjećao u grlu veliku sušu. Kod Levija iz Jope razminio je prvi srebrnjak i glede, da je brzo našao i na vino lakomnoga društva, bio je jedan srebrnjak, trideseti dio njegovoga lipoga, k varošu tako blizoga laptu hitro na koncu.

Dobro raspoložen rušio se je lončar po uskoj ulici domom. Noge su ga teško nosile. Na kraju ulice morao je sjesti na jedan kamen. Kad se je malo spuhao, došli su mu na misli srebrnjaki. Prestrašeno je posegao pod cunjavi plašć, da li je još ima. Konačno je napipao malu torbicu, otvorio ju i počeo iz nje brojiti srebrnjake. No uvijek se je pobludilo i nikako nije mogao doći do 29. Konačno mu se je jedan srebrnjak potočio iz ruke za kamen. Pijani lončar spustio se je na četvericu, da najde zgubljeni novac, ali bar kako je grebao za njim u prahu, nij ga našao. Uz psovke otpravio se je domom s 28 srebrnjaki u torbi.

Godalo se je, da je onude išao, vrativši se od Golgote, egipatski vojak Aleksander. On je u prahu ulice zaobličio srebrni sjaj i tako našao srebrnjak, ki je postao nevjeran pijanomu lončaru.

No za najdeni srebrnjak je valjala izreka: Ča lako dojde, lako i projde. Aleksander je zaigrao novac pri koćkanju i tako je išao negda u šaku Jude odbrojeni srebrnjak od ruk do ruk, dok se nije snašao u džepu skupoga trgovca Eleazara, ki je trgovao paprom i drugimi istočnimi začini. Na trgovinskom putu dolazio je skupi Eleazar i u Dalmaciju, kade su ga jednu noć razbojniki napali i ubili. Kad su si podilili pinez i robu mrtvoga trgovca, došao je Judin novac u ruke jednoga od razbojnikov, ki je srebrnjak obraćao simo-tamo na suncu, zatim zagrizao u njega, konačno ga taknuo u svoj pas.

I daljnja sudbina ovoga 29. srebrnjaka biše, da se zgubi i najde i opet zgubi i opet najde. Za vrime Dioklecijana nalazi se srebrnjak u ruka nekoga grčkoga došljaka Demetera, ki se je dao samo zato pokrstiti, da bude mogao izdati čim veći broj kršćanov. Novac izdajnika Jude bio je u krvnoj plaći za njegovo izdajstvo.

Zgubljeni srebrnjak brojio se je i u riznicu cesara Julijana apostate, ki je otpao od vjere Kristuševe i hotio zatrti kršćanstvo. Da bih imao vrimena i više prostora, mogao bih napisati čitav roman o povjesti 29. srebrnjaka izdajnika Jude. Ali daleko nisu poznate sve prljave ruke, kroza ke je on išao. Dospio je on i u Veneciju i Mlečani plaćali su s njim različna izdajstva. U ruki ga je imao i jedan od onih buntovnikov ki su 1089. ljeta na Kosovom polju ubili kralja Zvonimira.

U turski boji došao je zgubljeni srebrnjak izdajnika Jude u ruke Jakuba paše, ki plati s njim nekoga spijuna, ki mu pri bitki na Krbavskom polju 9. septembra 1493. u ruke izigra hrvatskoga vojskovođu bana Derenčina, ki umre u turskom ropstvu. Od onda se je zgubio potpunoma zgubljeni 29. srebrnjak izdajnika Jude. Ili ga tko shranja u ladici?

Mnogokrat mi se čini, da je ta novac pri selenju sobom zeo neki Hrvat u Gradišće i sada ovde ide otajno od ruk do ruk. Drugače ne mořem razumiti, zać ima naš mali narod u Gradišću toliko zgubljenih sinov i toliko oćitih i otajnih izdajnikov. Oj, kako su se pomnožili ti izdajniki za vrime nacizma! Se je onda takao ta nesrićni novac izdajstva od ruk do ruk? Ili je on zgubljeni 29. srebrnjak kugom izdajstva zarazio i sve druge novce, s kimi je neposredno ili posredno došao u dodir? Mora biti tako. Ar kako bi bilo moguće da je na svitu ne samo kod nas, nego drugde po svitu toliko izdajstva? Svaki narod, svako ćlovićje društvo ima takovih samo na van poštenih "nepoštenjakov", ki ćedu za novac sve prodati početo od djavlove staremajke do svoje vlastite majke i svoga naroda. Nauk: Ćuvaj se narode takovih ljudi, ki dojdju u ovćinjoj koži rodoljuba idejalista, a unutra su zgrabežljivi vuki-materijalisti, kad im u džepu otajno zvoni skruti 29. srebrnjak izdajnika Jude.

^{+))} Juda "hitivši srebrnjake u crikvu, projde van i otide ter se obisi. A duhovnićki poglavari su zeli srebrnjake govoreći: 'Ne smimo je vrći med crikvene pineze, ar su cijena krvi!' Nego su se dogovorili i kupili su za nje lapat jednoga lončara na pokapanje tudjincev". (Mt, 27, 5-7)

IZ MOJEGA DNEVNIKA

uzalud čovječe! ti tražiš mir a uvijek nadješ samo borbu. borbu za komad kruha, borbu za ideale, borbu opravdanu, no ipak borbu. ali ti čezneš toliko za mirom, toliko za srećom tog mira. ali kako da nadješ mir, dok ne vlada mir između Njega, koji daje mir, i tebe slabog djeteta?

san škurina. dubina oko mene. jedan korak - padam. moje ruke se hoće uhvatiti - za nevidljivu nadu. uzalud. padam. padam zajedno s nadom u more beskrajnosti. strava i kaos zavladaju u meni. živim? ili sam već umro, pa je duša moja stigla u nirvanu, gdje se izgubi svijest egzistencije? ali ja sam svijestan da sam, da padam, samo padam, dok ne cujem strašni glas budilice.

čežnja dobro je biti doma kod svojih roditelja, kod svojih drugova, kod svoje braće. dobro je biti doma pa se setati po brđima, gaziti po livadama i disati zrak, domaći zrak, koji je pun mirisa svježeg sijena. dobro je biti doma pa čuti majčinu skrb, koja ispuni svaku želju - vidjeti ju u očima sina. ah, nisam znao cijeniti tu majčinu skrb, niti sam znao cijeniti toplu i vedru atmosferu svoga doma. zaslijepila me fata morgana tuđine. oj, oblaci brzi na plavome nebu, vi suncani traci i ptice mile, nosite glasove pozdrava mojoj majci, mome ocu, mome zavicaju!

vladimir vuković

FRANJO I IVO

Matej: 6, 14.

"Ako otpustate ljudima pogreške njihove, otpustit će i vama Otac vaš nebeski".

Franjo i Ivo zajedno su odrasli. Iz djetinstva su ih vezale iste uspomene. Odrasli su bezbrižno i bez većih događaja. Što bi se moglo velikog događati u jednom malom selu, u nekom kutu svijeta, gdje se samo ore, pase, zanje, pjeva i radi. Radi; uvijek isto; rova se zemlja. Stari gledaju vrijeme, politiziraju i ogovaraju druge, ili se možda svadjaju, a djeca se igraju i tuku pa se opet izmire. A isto tako u miru i svadji proveli su djetinstvo Franjo i Ivo. Bili su dobri prijatelji. Uvijek zajedno u dobru i zlu. Mislili su, da bi sve mogli za drugoga učiniti. Posvadili se a drugi dan poljubili i tako je preljetelo vrijeme, bez toga, da bi primijetili bili, da su već odrasli. Zajedno su počeli i gimnaziju pohađati, u gradu. Teskim srcem se oprostili od svojih iz sela. Izletjeli su iz toplog materinskog gnijezda i dali se puni straha i očekivanja u grad.

Sa čudjenjem i strahom gledali su sve novo oko sebe. Nisu govorili, već šutljivo disali i gnjavili u sebe sve što im je pod ruke došlo. Žedni su bili znanja. Bili su dobri učenici. Franjo lake glave i možda sposobniji, sve je brzo shvaćao, a uz ucnju žvakao uglavnom literaturu pravnog karaktera. Procesi, debate, protokoli sudova. Život ga interesirao. Izgledao je kao mali pravaš. Glava mu sjedila na kicmi ravno, kao da stalno traži istinu, u svakoj sumnjivoj pojavi. Bio je i sam sumnjičav. Nije vjerovao ni najvjernijim riječima, sve dok se nije osvjedočio o istini. Ivo je sporiji bio u učenju, i mirnije čudi. Sjedio je uz svoj stolić, učio i čitao neprekidno. Izučavao je ljudske duše, teoretično. Sve ga je zanimalo, što je bilo s čovjekom u vezi. Iznenadile su ga nepravedne pojave u životu, kao što su: laž, nenavidnost, necistoća. I on je uvijek imao osjećaj, da tu nešto nije u redu, da se tu nešto mora početi popravljati. Vjerovao je u opće dobro, i svaki mu se čovjek činio pravedan i neiskvaren. Franjo je smatrao, da je Ivo malo naivan i jednostran. Franjo je posmatrao ljude sa stanovista, da su oni sposobni za svako dobro i za svako zlo. Kasnije, kada je već mnogo knjiga pročitao je i Ivo smatrao za prijatelja, koji mu u svakom trenutku može nastati neprijatelj. Bolio ga taj zaključak. Ali to je bio tok života, kojeg on nije mogao promijeniti.

Bili su oni dobri Hrvati. I držali se svoga. Mnogo neprilika i grdnih riječi su podnasali oni zbog svojeg grčevitog držanja svoje narodnosti. Ali oni su se ipak dobro držali.

Pred maturom je počeo napadaj profesora na njih. Najbolji učenici su bili, a to je peklo profesore. Nisu mogli trpjeti, da u jednoj nehrvatskoj gimnaziji Hrvati postanu prvi. Dan za danom su ih pozivali u zbornicu na dręsiranje.

- Ako ne odbacite vaše hrvatstvo - napadne direktor - ne možete dalje!

No oni se nisu dali. Kasnije su ih posebno uzeli pod lupu. I tako se dogodilo, da je Franjo popustio.

- Ne mogu dalje! - izjavi jednog dana Ivi. Ne mogu više izdržati taj grd i špot nam nama. Ja ću ga ubiti.

Ivo ga tjesio, ali sve je bilo badava. Franjo je dobio "vrlo dobar", a Ivo samo "dobar".

To Ivu ništa nije smetalo. Osjećao se dovoljno jakim da dalje studira i da dalje gazi svoj put.

Franjo je odmah primljen na pravni fakultet, a Ivo je kucao po svim sjemeništima, dok ga jednosjemenište, u malom gradiću, nije primilo u svoje krilo. Tuzno se spominjao Ivo Franje. Gnjavila ga misao, kako se mogao Franjo tako podati, kako je tako judaski mogao postupiti. Sram ga bilo. Uz čana u dan raslo je u njemu neprijateljstvo prema Franji. Nije više razgovarao s njime. Kada su bili doma, zaobilazio ga, samo da s njime ne mora progovoriti jednu riječ. Ljutio se na njega, samo ga nadajicom može nazvati. Franjo ga zalio. Žao mu bilo, što je izgubio najboljeg prijatelja. Osjećao se veoma usamljenim. I bio je sam. Visio je između dva društva. Ovo ga odbilo, a u činom drugom primjetio je tuđu krv.

Mucno su svrsili visoke škole. Ivo je stalno braniti morao svoje. Ali ta mu borba pružila zadovoljstvo, ona ga je uzdizala. Debljala ga misao, da je izdržao, kako mu teško bilo, iako su ga stalno ponizavali. Moralna pobjeda je bila njegova. Franju je mucila savjest. Mnoge noći nije spavao. Mucilo ga nešto, ni sam nije znao što. Bojao se ljudi, bojao se svojih, bojao se Ivinih ociju, koje su uvijek pucale u njegovo srce. Znao je on dobro, da nije dobro učinio. Nije bio zadovoljan svojom diplomom, mada mu ona izvršno uspjela. Nigdje nije našao mira.

Jednog mučnog dana se dao Ivi. Koliko se borio sam sa sobom, dok se odlučio na taj put! Ni sam nije znao, kako je došao do njega, ali došao je.

- Što ćeš? - uzrujano je bruknuo Ivo na njega.

- Ništa! - je mučnim i drhtavim glasom progovorio Franjo. To nije bio njegov glas. To je bio glas drhteće duše, koja je žudila za mirom.

- Čisti se odavle! - viknuo je Ivo na njega. No on se nije dao. Stajao je. Ivo je otvorio vrata i uhvatio ga za ruku, da ga izbaci van. Franjo se nije dao. Stajao je. Srce mu bilo u grlu. "Ivo ... oprostite mi" je prokucao, ali više nije mogao, jer su ga zalile grčevite suze. Kako mučno je gledati kajajuće suze odraslog, a Ivo ga gledao u bijesu. Nije ga tgnulo ni malo i bez razuma je bacio svoga prijatelja, koji je neizrecivim bolom odlazio... ni sam nije znao kuda. Van iz sela. Bila je hladna noć, a on je sjao na neki kamen. Mučile ga misli ... za svećenika se izučio ... a nije znao oprostiti ... takvi smo mi ljudi ... a ja sam otisao otvorenim srcem k njemu, mojem jedinom prijatelju..., ja ga ipak ljubim... ipak ću raditi za naš narod ... znam da sam pogriješio ... ali sve ću to popraviti ... i znam, narod će mi oprostiti ... ja vjerujem u naš narod.

A zvijezde ga slusale i samilosno gledale. One su vidjele, da je njegovo srce čisto.

NIKOLA BENČIĆ

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO U GRADIŠĆU POZIVA MLADE PISCE NA RAD

Na zadnjoj odborskoj sjednici HKD-a u Gradišću, koja se održala dne 17. 3. 1962. u Doljnoj Pulji, gosp. vlc. Ignac Horvat naglasio je u svom referatu, da nema dosta književnog narastaja. On je predložio, da treba poticati mlade ljude da pišu i stvaraju. Među nama ima sigurno mnogo talentiranih mladih ljudi, koji bi mogli dobro pisati, ali njima treba pomoći, otvoriti im puteve, dati im mogućnost da stampaju svoje rukopise. Da bi se ostvario taj cilj, gosp. velečasni Ignac Horvat, predložio je, da se raspise i ove godine natjecaj za najbolja prozna djela. U obzir bi dosle novele i pripovijetke (od 5 do 10 stranica mašinom pisane). Na gradišćanskom dijalektu. Ako netko svoje djelo napiše na književnom jeziku, komisija ima pravo, da ga prevede na grad. dijalekat. Književni pokušaji mogu biti napisani i rukom, ali tako, da ih se može citati. Rukopis može imati i manje od 5 stranica, ali neka se svi trude da bude veći. Natjecati se mogu početnici i svi oni, koji su već stampali svoje radove. Rukopiši se moraju poslati samo pod pseuđonimom. Za nagrade daje HKD 2000 sil. Prva nagrada iznosit će 1000 sil., druga 500 sil., treća 300 sil., a četvrta 200 sil. Autori ostalih radova bit će nagrađeni knjigama. Radove treba slati na adresu: vlc. Ignac Horvat, Fračanova, P. Lutzmannsburg, Bgd. Najkasniji rok je 10. 6. 1962. Književni radovi će biti objelodanjeni u hrvatskoj štampi.

Hrvatsko kulturno društvo u Gradišću obraća se na sve zainteresirane mlade ljude, na seljake, radnike, djake i inteligenciju, da se odazovu ovom pozivu i da svojim književno-proznim doprinosom sudjeluju na natjecaju.

NOVA HRVATSKA LIRIKA MLADE GRADIŠĆANSKE GENERACIJE

VLADIMIR VUKOVIĆ

MOJOJ MAJCI

Majko!
 Sjećas li se hipa
 hipa divnog, nezaboravnog
 kad sam sprogovorio prvu riječ
 riječ malu
 riječ slatku:
 Mama!

Zablistale ti oči
 zadrhtalo ti srce
 jedna suza radostnica
 smocila ti lice.

Kolike su od tada suze
 smocile tvoje lice
 i koliko je puta
 zadrhtalo ti srce
 od tuge.

Od tuge koju ti je zadao
 sin tvoj nezahvalni
 svojim egoizmom
 egoizmom mladosti.

Oprosti mila majko
 sve te tuge, sve te boli
 i uzmi na znanje
 da te sin tvoj ipak voli.

U TRAMVAJU

Ruku u ruci
 u tramvaju
 mi smo stali
 jedno na drugo
 nagnuti
 jer je bilo
 toliko ljudi
 ruke naše
 toliko su
 pričale
 oči naše
 toliko se
 ljubile
 onda kažes
 "ah, to je ruka tvoja?
 oprosti"
 dala si mi smrt

ČEKAM

sam
 napušten
 ali čekam

č e k a m
 koga čekam
 jednog druga
 lijepu ženu
 možda sreću?

pitanja
 teška pitanja
 teški problemi
 uvijek novi
 tako stari
 nikad riješeni

niko me
 ne razumije
 čak ni oni
 koji bi htjeli
 me razumiti

ipak živim
 vegetiram
 ali čekam
 čekam

ČVRSTA RUKA

Teško se je smijati
 Kada duša place
 Teško se je smijati
 Kada tuži srce.

Ali potrebno je
 Čovjek treba glumiti
 Jer je tragična komedija
 Jedan život živjeti

Neki glume lakše
 Jer su bolji glumci
 Neki opet teže
 Dok se ne izgube

Ja ću se izgubiti
 U kaosu života
 Ako me ne vodi
 Jedna čvrsta ruka

Ali čvrstu ruku
 Jako je teško naći
 Jer u kaosu života
 Svaki zna u napast zaći.

EVALJD PIHLER

TAKODJER...

1
 Tko, o čovjek
 bi tebi donesao
 noći koje sam živio
 i dane koje sam spavao?
 Nije život čekati,
 ipak je on živjeti!
 On u samostanu
 nikad nema krasno oko
 kao grisišnik kad moli.

3
 Što je meni sreća
 kad ja novac volim?
 Što je za me molitva
 kad opijum ja volim?
 Što je za me lilija
 kad orhideju volim?
 Što je čovjeku Bog
 kad mu je djavo
 uvijek blize.

Konačno
 umruo sam
 ravno na sabotu
 kod skrinje
 bio je križ
 i oš bijeli svić.
 Na veži
 strajtala sej rodbina
 ali zaman
 nisam ja niš ostavio.

2
 Crne orhideje
 nikad ne vide samostane.
 U tom cveću
 ipak je on drugi život.
 Umorni su fratri,
 vjeke umirajući mole.
 Golo meso ne zna
 gdje je tu dan
 i
 gdje je tu noć.

4
 Sunca nema
 ali svitlo je.
 Samo otrov
 i razočaranje
 ada sreća je
 svega žitka.
 Samo on
 koji ne pozna noći
 kaže da su crne.

5

Konačno
 zakopali su me
 ravno na nedilju
 po vićernji
 bio je gospodin
 pak par stari zien.
 "Bio je dobar kršćan"
 lagao je gospodin.
 A vrag je kihnuo
 häfgod das war is.

MLADI ŽIVOT

Bila tamo je domovina.
 Nemam je više.
 Bio sam tamo mlad.
 Sada je tu škurina.
 Ipak sam mlad.
 Ali stranac svoje duše.

Zato
 uzmi čašu, sve zaboravi..
 Molitva ne smeta.
 Jer djavao ne spava -
 On te čeka.

Dobriša CESARIĆ:

KAD SLUČAJNO...

Kad slučajno nožem porežem prst,
 Iz njega kaplja krvi izraste;
 Onaj ko nosi na leđjima krst,
 Nosi na leđjima kraste.

Srce, koje pjesme radja,
 Mora s veseljem da se rastane.
 Pjesma ko kaplja krvi izraste
 Ili ko krasta nastane.

NEŠTO O KRITICI

"Doch ist es das Zeichen einer erlahmenden Gesellschaft, daß sie jede Kritik als destruktiv bezeichnet, weil sie zu schwach ist, Kritik zu ertragen."

(Der große Herder-Lexikon, V. 834.)

U novije vrijeme može se čuti takovih glasova u našem narodu, kao da bi bila kritika na štetu našega kulturnog života. Uzroci takvih mišljenja su neki članci u "Hrvatskim Novinama" i u "Glasu", koji su možda prekoračili pravu mjeru ili bili krivo shvaćeni. Bit će dakle korisno, da malo razmislimo o kritici.

ŠTO JE KRITIKA? Sama riječ dolazi od grčkog glagola "krinein" - razlikovati, suditi. Što treba razlikovati? Dobro i zlo. Zato je prvi forum kritike čovječja savjest. Ova samokritika je najvažnija vrst kritike. Ona obuhvaća sva područja čovječeg života: moralni život i društveni; riječi, djela, ophođanje s ljudima, jednostavno svaku pojavu čovječeg života. Kada počinje u velikoj mjeri manjkati ova samokritika, tada je čovjek zreo za ludnicu, koja je - osim diktature - jedino mjesto, gdje prestane svaka kritika.

Kritika prati čovjeka kroz citav život. Kritika je i to, kad nam učitelj u školskim zadaćama ispravlja pogreške, dakle razlikuje dobro i zlo. Samo pomoću kritike je omogućen razvitak u pravcu boljeg, korisnijeg, bogatijeg i ljepšeg života. Kritika obuhvaća gospodarski, politički i religiozni život, kao i sve vrste književnosti, umjetnosti i znanosti, i to ne samo u njezinim pojedinim djelima nego i u svim nastojanjima, tendencijama i institucijama.

VRSTI KRITIKE. Kritika je dakle neophodno potrebna, ali naravno mora ona biti dobra. Kad ona nešto odobrava, zove se POZITIVNA KRITIKA. Ona je vrlo važna, jer potiče radnike na polju svih područja kulture na daljnji rad. Manjkanje pozitivne kritike može doći od oholog preziranja, nenavidnosti, od manjkanja pravih i dobrih mjera ili kriterija. Pretjeranu pozitivnu kritiku zovemo BIZANTINIZMOM. Takav bizantinizam je onda, kad se previše hvalisaju osobe ili stvari, kad se opisuju izmišljene zasluge, kad se radi na osnovi gesla "do, ut des" (ja ću tebe hvaliti, a ti hvali mene). Iz brojnih razgovora znam, da takav bizantinizam narod isto odbija, kao i neodgovorno te zlonamjerno kritiziranje.

Kako smo uvodno kazali, kritika razlikuje dobro i zlo. Zato nam treba ne samo pozitivne nego i negativne kritike, koja opisuje ono, što je loše.

Često se govori o KONSTRUKTIVNOJ I DESTRUKTIVNOJ kritici. Destruktivna ruši ono što je dobro ili hvali, što je loše. Razumije se, da ovakve kritike ne trebamo. No krivo mišljenje jest, da bi morala konstruktivna kritika biti ujedno uvijek i pozitivna. Onda se nikada ne bi izbacilo kamenje iz našega narodnoga polja i nikad se ne bi ispravilo, što je opako, što je loše.

Dalje razlikujemo LIČNU I STVARNU kritiku. Lična kritika ima za predmet samoga stvaraoca. Bez dvojbe mora se smatrati za opravdanu i lična kritika, kada se radi o samom stvaraocu, o njegovom karakteru, o njegovom životu. Ipak je najelementarniji zahtjev pravčnosti, da se razlikuje osoba i djelo stvaraoca. Jedan čovjek može biti nadaren umjetnik ili učenjak, iako nije izvrstan karakter. Na svaki način je od lične kritike mnogo važnija stvarna, u kojoj se smatra sam predmet, samo stvaralacko djelo, to jest sam objekt u smislu

objektivnosti. Naročito kad se radi o poslovima čitavog naroda, kada nije na mjestu nikakva osobna prednost, nikakvi lični interesi, nikakve osobne prepirke i svadje.

Kod lične kritike mora se spomenuti neka veoma česta pojava, da **da rajne** kritizirani "okrene batinu" te počne kritizirati samoga kritičara. Kao elementarni uvjet stvarnosti i pravičnosti mora se zahtijevati, da se kod odgovora na jednu kritiku ostane pri samoj stvari, da se raspravlja o tome, ukoliko su mjerila kritičara opravdana ili ne, a ne o tome, što je stvorio kritičar, što vrijede djela ili karakter samoga kritičara. Ovaj "preobrat batine" je doduse nešto veoma covječega (na osnovi izreke: "Sova kaže vrapcu, da ima velike usi"), ipak pokazuje manjkanje stvarnosti. Naročito kod umjetnosti nije na mjestu tražiti od kritičara bolja djela od onih, koja je stvorio kritizirani. Ne bi bila glupa stvar, kad bi se tražilo od kritičara da bude bolji glumac ili savršeniji slikar od onog, kojega on kritizira? Napali su nekog velikog kritičara zašto kritizira, kad on ne zna napraviti u istoj struci bolja djela. On je odvratio: "I kuharica ne zna jaja nesti, ipak zna razlikovati dobro jaję od mučka".

Još nešto o SATIRIČNOJ kritici. Kad kritičar vidi, da je sav njegov trud uzaludan, tada zaostri svoje perę i pretjera. I ova vrst kritike zna biti od koristi, ali satirični kritičar uvijek mora ostati svijestan svoga pretjeravanja. No mnogi satirični kritičar zaživi se tako u svoje pretjeravanje, da još i sve pretjeranosti drži za stvarnost. I tako nastane iz satirične kritike kritika ogorčenosti, koja nikada nije opravdana.

TKO SMIJE KRITIZIRATI I ŠTO MORA IMATI DOBAR KRITIČAR? Već smo kazali, da kritičar ne treba imati više vještine u poslu kritizirane stvari. Ali on mora **STVAR TEMELJITO POZNAVATI**. On se ne smije samo površno baviti nečim i odmah "dodati svoj hren". Ili ako to čini, mora skromno naglasiti, da nije stručnjak u istom poslu. (Unatoč toga zna biti njegovo mišljenje o istoj stvari ipak korisno). Kritičar mora posjedovati za onu stvar koju kritizira zaista objektivna mjerila, kriterije. Ove može samo tako dobiti, ako se mnogo bavi doticnim djelom i zaživi u rad stvaraoaca.

Kritičar treba mnogo-mnogo **HRABROSTI**. On se ne smije zastrašiti od zasluženoga ili nezasluženoga ugleda, on se ne smije bojati stete, koja bi ga mogla pogoditi od strane kritiziranih. Ali ista hrabrost se očekuje i od kritiziranoga stvaraoaca. Pri tom mislimo na mudru izreku: Nije samo onaj junak, koji udara, nego još više onaj, koji udarce hrabro podnosi.

A nadasve treba i kritičar i kritizirani veoma mnogo **PONIZNOSTI**. Ali ta poniznost ne smije značiti laskanje i neiskrenost. Temelj poniznosti je uvijek istina. I zato mora biti i kritika rije svega **ISTINITA** i **ISKRENA**. I sigurno bi se stalo s našim narodnim poslovima bolje - kako je već pisao N. Benčić - kad bi bilo više te istinite i iskrene kritike.

P. dr. Augustin BLAZOVIĆ

Dobriša CESARIĆ:

O SATI SUMNJE, SATI BOLA

O sati sumnje, sati bola,
Ko stvara, taj vas kleti ne će,
Jer radosti su male svijeće,
A iz vas raste aureola.

Iz knjige pjesama
Osvijetljeni put

Slabašnu djecu radost radja,
I njezin porod brzo gine,
A pjesme, rasplamsane bolom,
Gore ko svijetla za daljine.

IVAN MEŠTROVIĆ

(1893-1962)

Kako je poznato, umro je 16. siječnja 1962. u South Bend, Indiana, hrvatski kipar Ivan Mestrovic, kojeg stručnjaci ubrajaju među najveće kipare svijeta svih vremena.

Kao da je zimsko vrijeme zaljubljeno u hrvatsku smrt. Želim usput spomenuti tri znamenita hrvatska čovjeka, koji su također preminuli u zimi.

9. veljače 1573. podban Gašpar Alapić razbio je kod Stubičkih Toplica seljačku vojsku pod zapovjedništvom "seljačkog kralja" hrvatskog Zagorca Matije Gupca. Šest dana nakon izgubljene bitke, Gupca su pogubili tako, da su s uzarenim klijestima kidali meso sa ziva tjela, a onda su ga ovjencali usijanom svazdenom krunom na Markovom trgu u Zagrebu.

10. veljače 1928. umro je dr. Antun Radić (stariji brat slavnog vodje hrvatskog naroda Stjepana Radića), idejni osnivač Hrvatskog Seljačkog Pokreta, učenjak, izdavač lista "Dom", pisac Osnove za sabiranje i proučavanje gradje o narodnom životu te pisac mnogobrojnih kritika, članaka i eseja. (Žahvaljujući onima, koji su odgovorni za narodnu štampu u Gradiscu, mnogi spisi braće Radića, i gradišćansko-hrvatskim seljacima, su vrlo dobro poznati).

10. veljače 1960. umro je u kućnom zatvoru u Krašiću kardinal Stepinac, nadbiskup zagrebacki i duhovni vodja hrvatskih katolika.

16. siječnja 1962. umro je Ivan Mestrovic. - Suze padaju, kada neslomljivi ljudi umiraju. Pogotovo, onda, kad su oni dio nas samih. Zajednička karakteristika ove četvorice slavni Hrvata je ta, da su oni bili Hrvati i ljudi slobodarskih i demokratskih nacela, neslomljivi u svom uvjerenju, pa su kao takovi neizbrisivi iz mukotrpane hrvatske povijesti. Jednako važni za duhovnu i materijalnu egzistenciju Hrvata, oni spadaju u ono najviše, što mi uopće imamo. Matija Gubec i braća Radići spadaju u narodnu politiku, kardinal Alojzije Stepinac zastupnik je našeg hrvatskog katolicizma, a umjetnik Ivan Mestrovic svjedoci, da i iz našeg "provincijskog" hrvatskog duha sam Bog tuče akorde univerzalnosti i ljubavi. Jer Mestrovic je sinteza hrvatskog i univerzalnog duha. Rodoljublje i religija skladno triumfira u djelima besmrtnog Meštra - Mestrovica. Uopće: iz njegovih djela plamsa božanska iskra vječnosti, nepobjedivi duh otpora protiv sile i nepravde. Kao rodoljub i umjetnik, Mestrovic je svjetionik čovječnosti i pravde. Njegov duh govori Hrvatima, da ne klonu pred navalama duhovne diktature, već da budu postojani i hrabri.

Iz njegove zanimljive i sadržajne knjige "Upomene na političke ljude i događaje", koju je pred konac g. 1961. izdala Knjižica Hrvatske revije u Buenos Airesu, vidimo Mestrovica kao čovjeka i umjetnika, koji se iskreno zalaze za mir i za postivanje hrvatskog narodnog imena. I on je često živio u "mraku nerazumijevanja", ali unatoč toga, Meštar je ostao vjeran svom hrvatskom stablu, pa ga kao takovog Hrvati ne će nikada zaboraviti. Poslije 2. svjetskog rata dijelio je zajedno s nama svu težinu suvremene hrvatske emigracije. S nama je mukotrpano proživljavao sva naša lutanja, sve naše gorčine, rezignacije, svu našu hrvatsku kob i tragični eksodus nekoliko suvremenih hrvatskih generacija. On je među nama bio lucnosa, dobar savjetnik, tješitelj i svakome prijatelj, koji je dobre volje. A to će i ostati. Jer genij nikada ne umre. Jer Mestrovic je mrtav samo tjelesno.

Iz Meštrovićevih djela govori hrvatska povijest. Sve ono naše kaotično i herojsko, umjetnik je pretvorio u forme, u genijalnu umjetnost, koja je odayno prekoračila granice male Hrvatske i koja se predala na čuvanje vječnosti i Bogu. Iz kamena, gline i drveta, Mestrovic je stvorio skulpturu, koja simbolizira duhovne i materijalne snage male Hrvatske. Hrvatska danas više nije azijska ili evropska provincija, bezizražajna i banalna zemlja. "Hrvatska povijest", "Grgur Ninski", "Domagojevi strijelci", "Krist na oltaru", "Marko Marulić", "Kardinal Štepinac", "Moja majka (i dr.) - sve je to ono, što je u nama tragično, junacko, moralno, kršćansko, duševno, požrtvovno i etično, sve je to ono, što spada u univerzalni sklad čovječanstva, kultura, religija i dobrote.

A i Srbi su zahvalni umjetniku Ivanu Meštroviću. On im je ovjekovječio Kosovo i Vidovdan.

Meštrovićevo mrtvo tijelo već mjesec dana leži u obiteljskog grobnici u Otavicama, zajedno s ocem, majkom i dvoje djece; među pastirima, gdje je Mestrovic kao mali čobanin naučio mnogo narodnih pjesama, nedaleko povjesnih mjesta, gdje se svojevremeno odigravala hrvatska povijest, kad je Hrvatska bila snažna država. U rodnoj grudi počiva nas Mestar, ispod hrvatskog sunca, u kraju koji ga svojim čistim i nepatvorenim duhom nadahnuo, da bude veliki umjetnik, a kao čovjek da bude sve ono, što je u nama nedefinirano, zagonetno i "neizbježno". Duboko smo uvjereni, da će njegov grob biti svjetionik života, koji će današnje i sve buduće Hrvate nadahnjivati duhom prkosa, da se ne izgube u rezignaciji i općem nehaju. Grobovi braće Radića, Ante Starčevića i kardinala Štepinca u sjevernoj Hrvatskoj i grob hrvatskog genija Ivana Meštrovića u dalmatinskoj Hrvatskoj, vrela su pupanja, navještanja i budućnosti, izvori nadahnuća budućih hrvatskih pokoljenja, koji će raditi, patiti i živjeti za svoj hrvatski narod. Grobovi nisu smrt. Grobovi žive u nama. Grobovi govore povijest, govore sutrašnjicu.

Poklonimo se mrtvome geniju, jer on nas je urezao u kamen, drvo, on nas je ovjekovječio, po njemu mi smo univerzalni, besmrtni i neizbrisivi iz kugle zemaljske, dok ona postoji i na njoj čovjek živi.

Odužimo se pokojnom geniju i ispovijedajmo i mi našu nacionalnost onako, kako je to ispovijedao genij, a kojeg ni Gradišće ne može i ne smije zaboraviti. Miloradićevo porrsje jedno je od posljednjih Meštrovićevih umjetničkih i rodoljubnih djela. Podjimo u Otavice kad god možemo i kad nam prilike dozvoljavaju! I molimo se za pokoj njegove duše.

Bila mu laka hrvatska gruda zemlje.

STJEPAN ŠULEK

IVAN DESPOT:

Bez slobode tvoji vijenci čarni	Bez slobode tvoji dvori sjajni
Žalne krune mrtvačkoj na glavi.	Mracne spilje srca utrnulih.
Bez slobode tvoje baste kitne	Bez slobode tvoja davorija
Pokrov crni mrtvačkom na odru.	Zadnja trublja pokopanjeg dana.
Bez slobode tvoja vrela bistra	Bez slobode groblje si mi crno!
Gorke suze duša prikovanih.	Groblje sva mi domovina tužna!

Iz knjige FRA IVAN DESPOT od dra. M. ČOVIĆA.

NOVA HRVATSKA LIRIKA

Mi smo do sada na stranicama "Glasa" našim čitaocima prikazali najreprezentativnije hrvatske pjesnike. To smo činili iz tog razloga, da gradišćansku inteligenciju sto više približimo duhovnoj Hrvatskoj. To nam je uspjelo samo donekle, jer naša "antologija" nije bila potpuna. Tako nismo prikazali nijednog mladog hrvatskog pjesnika. A mladih pjesnika ima danas mnogo. Suvremena hrvatska pjesnička generacija vrlo je nadarena i s njome ćemo se možda u budućnosti malo više baviti.

Ovaj put želimo "probidi led" i otvoriti vrata onim pjesnicima, koji žive u inozemstvu. Njih također ima priličan broj. Rasijani su oni po svim zemljama. Patnici su ti hrvatski pjesnici, jer su i idealisti. A pripadaju starijoj, srednjoj i najmladjoj generaciji. Nije potrebno posebno kazati, da je njihovo stvaranje skopcano s bezbroj neprilika. Tudi sredine, uglavnom nepjesničke, nepogodno djeluju na pjesnike, koji ne mogu zaboraviti tugu rodne grude odakle su potekli. Hrvatski pjesnici u inozemstvu ipak neumorno rade, a njihova ostvarenja nisu manje interesantna od onih u domovini.

LUCIJAN KORDIĆ

Jedan je od najzanimljivijih pjesničkih ličnosti u iseljenoj Hrvatskoj. Njegovi lirski akordi tuku suvereno, ponosno i patnički. Onako, kako jedan izbjeglica koraca po kontinentima zemlje. Pjesnik Kordić ulazi u hrvatsku liriku kao predstavnik atomske lirike ili atomolirizma. - L. Kordić rođen je 9. lipnja 1914. u Grljevićima (Hercegovina). Gimnaziju svršava na Širokom Brijegu (1936.), bogosloviju u Mostaru (1943.). Za svećenika je zaređen 1939. 1949. apsolvirao je u Rimu na Fakultetu filozofije i književnosti. Kao pripadnik tragične hrvatske generacije, Kordić je doživio tragediju Bleiburga, a spasio se skokom u valove Save. - L. Kordić je počeo pisati u ranu djetinstvu, ali radi ratnih i poratnih neprilika svoju prvu knjigu pjesama objavio je 1951. (Zemlja). Zatim slijede slijedeće zbirke: Od zemlje do neba (izdanje Croatia-e, Chicago, 1953.), Pod arkadama neba (Madrid, 1956.), Grob u katedrali (Salzburg, 1962.).

Pjesnik Lucijan Kordić je za "Glas" napisao slijedeće:

"U Vašemu pismu od 14. siječna o. g. zamolili ste me, da bih napisao nekoliko riječi za "Glas" o suvremenoj poeziji. Budući da ne znam, koliko ću kasnije imati vremena na raspolaganju, to Vam želim odmah u kratko odgovoriti...

Poznato je, da je SHELLEY prije jednoga stoljeća u svojoj "OBRAŃI POEZIJE" ustvrdio: "da je pjesništvo nešto božansko... središte i ujedno opseg spoznanja... korijen i cvijet svakoga sustava mišljenja..." Nije potrebno upozoravati na značenje poezije u našem vremenu, jer je ono - usprkos svega - veoma vidljivo, nego je mnogo potrebnije podvući: da suvremena poezija nastoji ići skupa svojim vremenom, držati korak s njegovim duhom i teznjama, kao u ostalom i sve druge grane umjetnosti.

U svojoj zbirci "POD ARKADAMA NEBA" ja sam također nastojao pronaći jedan zaseban svoj put, čak jednu novu stazu navješćujući novu pjesničku struju tkz. atomske lirike ili atomolirizma. Vi ćete mi oprostiti manjak čednosti, ali moguće, da bi Vas stvar mogla i zanimati - napokon Vi ste me sami potakli na to - budući da kanim iznijeti neke zabiljeske iz bilježnice, koju sam vodio, dok sam pisao gore spomenutu zbirku. Njih donosim bez posebnoga vrstanja i uljepšavanja.

"...Atomska lirika zahvaća i iznosi na vidjelo atomsku osjećajnost suvremenoga čovjeka... Ona je protiv snobizma t. j. imitacije; protiv celebrazizma t. j. izvjestaćenosti; ona je za pjesničku autentičnu izvornost... Atomilirizam bi imao unijeti novo doba u poeziju mijenjajući i usavršavajući njezin tradicionalni sustav... Vanjski oblik pjesme imao bi biti, što elastičniji i dinamičniji... on u stvari obnavlja i ponavljuje zive modele života uključivši tu i građevničke oblike iz arhitektonske umjetnosti... Svijet atomske lirike izražava slijedeće dimenzije: Prostor, Vrijeme, Biće u njegovim zemaljskim i vječnim snosajima... Ova poezija ne pojednjuje i ne rastvara, nego polazeći od najsitnijih t. j. atomskih pojava života ujedinjuje i integrira svijet... Atomilirizam je u svojoj posljednjoj točki: utjelovljenje transcendentnoga i božanskoga u ljudske, zemaljske čimbenike u jednoj apsolutnoj novoj vibraciji stiha..."

Za naše čitaoce izabrali smo slijedeće pjesme:

SUNCE NAD VODOM

KAPLJA na peteljci lista njiše želju.

Pjev lastavica, koje odilaze,
pozdravlja tugu u pozutjelim krošnjama. Nova gnijezda,
zalivena suncem na Jugu čekaju.

Masline zaodjenute šume posljednji put
i darivaju

zuljavim rukama

svoje zrelo bogatstvo, srebrnu tajnu plodova.

U sjeni grada i spomenika, koji u visini dana

rezu modra nebesa,
rastvara se i hlapi cvijeće mladosti. Suncani kolut,
sto igra nad vodom i silazi u dubine,

hladan je i škrt.

Ništa pod ovim nebom ne može da probuđi

plavokosoga dječaka radosti,

da bih svim cestama svijeta prolazio

kao kroz rodne krseve.

Hrvatska moja!

Dokle će udes progonstva na obrazima grijati suzu

tugom razotkrivenih zvijezda?

Tiber dahti i teče. Žut i tezak. U svome mulju

nosi teret historije.

Rijeke mojega djetinstva bistre su i lake.

Ne mogu ih zaboraviti,

kada na kršnim obalama talože čiste osmijehe

i toče snagu i bijelo gorsko biserje.

Krik proljeća u stablu moja je ostavljena zemlja,

koju crven vjetar sijeće,

kojom rudi požutjela večer.

Jesen je. Ptice traže mir i nepoznata ognjišta.

Nestalnost života zori. Nad njim val mijenu vuče.

I nagnuto sunce u vodu roni.

Rim, 1950.

(Iz knjige "Pod tuđim nebom")

U BLAGOVAONICI ŽIVOTA

U čisti podrum dvorane uviru plave vedrine. Ulaze bagrenaste luči pognutih ljudskih sjena. Zlatan glađ prede u tajno ustreptalim očima. Hranjive želje preobrazavaju otešćale pokrete.

Čipkama i miruhom zasut gori stol. Utjelovljen glas gramafonske ploče jari rascvjetala srca. Korpa hljeba s pokosenih polja, mesna modra pečenka iz žive hodajuće materije, staklenka uzavreloga pjenusavca vina s rujnih nebeskih bregova.- prisutnost su zemaljskoga krasnoslovlja i božanskih skazanja.

Vidjenje novih krajolika zori pod sjenovitim svodovima. Talasanje svijetlih uznesenja ima okus smaragdnih duga. Skupocjen skrož i bjelancevina, plameni topli alkohol i pimentni blagi odresci, puse se u prolistolom bucnom otajstvu. Kroz čovječansku krv duše viču zemaljski atomi. Na sitoj finoći tijela ljeskaju se nebeska ogledala i začinke milost svitanja i mijena.

PRED PLAVOM BUKOM STROJA

U dnevnoj sobi je zatvorena duša i tijelo, kao u visokom šumskom zdencu. Ni skriljke mjeseca na uzbudjenom večernjemu obzorju, niti krika bukoča u vlažnoj jazbini hrasta! Samoća je upila prste u vajarske cipke zidova, u tajnu ostrinu osamljena vremena.

Modri mikrofoni krugovala izvlači svijet kroz mekanu željeznu jezgru, kroz sivu električnu uvojnici. Tmurna osama se večeri lomi. Podzemna radost teče i prskaju iskre. Spuštena krila trepavica i zamrsena turobna misao oživljuju. Pretvaraju se u plavo klupko zvonjave. Titraji vrele nebeske napetosti ulaze u srebrene priključnice. Propada rumeno lišće zvukova. Topla setalistaja svijeta i njegove svijetle križanteme mirišu. Vrtložna daleka sadašnjica pruža zvučne ruke kroz prijemnike i rosne elektrode.

Pukli križevi osamljenosti ispijaju posljednju ranu. Azurnu stakla sjaju milosrdjem i uskrsnom ljubavalju. Poluval krugovala njise kestenjaste zornosti. Na skrućenoj barki baterije plovi narancasta poruka. Riječ sa zemaljskog Sjevera i Juga nudi spas. Talasa se istovremenost gromoglasnih bratskih struja. Živo srce se predaje blagoslovljenoj javnosti; sunčanom plesu trepetljivih krugovalnih umijeća.

(Iz Hrvatske revije, prosinac 1960.)

BJEGUNAC

Granica je matere zemlje zmijolik	Bez rodjene grude i sunčanih zo-
i bodljikav plot. A svijet hladna	ra.
baraka,	postao sam jauk i čvorav hraštov
u kojoj dušu izjeda mrak i tjesnoća.	križ,
Ime je moje: mučenik i beskućnik;	uzdignut u noći nemira i bijega.
polja su mi ležaj i oblak voden	O kada će u krila izrasti moje
gunj. ma	ruke,
Rat sam objavio svijetlu i zvijezda-	da budem samo duh, stvarnost i
i daleka sunca kušam dlanom sakriti:	život;
da ne vidim tame i bezdana na licu,	na krvavom planetu spaseni bje-
koje su lutanja i strast izrovali;	gunac.
da ne čujem krika svoje i tudje bi-	
jede,	(Iz knjige POD TUDJIM NEBOM)
u kojoj pjeva poskok i cvjeta crni	
glog.	

RAZGOVOR S NOVIM KNJIGAMA

ČOVIĆ Mirko: Fra Ivan Despot. Stranica 200. Cijena: broširana 50 š., uvezana 60 š.

Fra Mirko Čović, hrvatski dušobrižnik u Beču i pisac nabožnih članaka i brošura, nedavno je izdao vrlo interesantnu knjigu pod naslovom: Fra Ivan Despot, život i djelo. Fra Ivan Despot (1851 - 1886) bio je u svoje vrijeme poznat kao pjesnik, prevodilac, putopisac, kritičar i kulturni radnik. On je bio jedan od onih dalmaćinskih Hrvata, koji su bili u najbliskijoj vezi sa Zagrebom, središtem hrvatske kulture. Despot je bio u prijateljskim vezama s A. Šenoom i kritičarom Franjom Markovićem. Ovi su ga poticali na rad te se o njemu kao pjesniku najpovoljnije izrazavali.

Pisac nam u ovoj knjizi najprije iznosi prilike u Despotovo doba u Dalmaciji. Ove prilike bile su očajne, jer mnogi učeni ljudi uopće nisu poznavali svoga materinskog jezika. (Slične prilike su danas u Gradišću). Zatim pisac u 10 poglavlja opisuje Despotov život i književni rad. Fra I. Despot pisao je uglavnom rodoljubne i slobodnjačke pjesme. Volio je slobodu izvan svega. Tako se nekoji puča nije držao ni svećeničke discipline, ali to mu je uvijek bilo oprosteno, jer je Despot bio kao čovjek vrlo simpatičan, a osim toga - pjesnik.

Ova monografija o Despotu bila je 1944. g. prikazana kao doktorska radnja na zagrebackom filozofskom fakultetu, a usled ratnih prilika bila je još jednom prikazana, i to u Gracu 1948. g. kod prof. J. Matla. Čovićevi profesori, A. Barac i J. Matl, knjigu su povoljno ocijenili.

Čuli smo, da su neki od naših čitatelja već naručili ovu knjigu. To je razumljivo, jer ona zaista može zainteresirati svakog građanina Hrvata.

Knjiga je inače napisana vrlo sočnim jezikom i lako se čita. Pisacu bismo jedino mogli prigovoriti, da je tu i tamo jednu te istu stvar previše ponavljao.

Nije potrebno posebno isticati, da je ova knjiga vrijedan doprinos našem kulturnom nastojanju, i da smo dr. M. Čoviću duboko zahvalni za njegov nesebičan rad, za njegovo istraživanje djela onih pisaca i pjesnika, koje smo zaboravili, a koje ne možemo izbrisati iz svijesti hrvatske nacionalne prošlosti, jer pripadaju kulturno-političkoj povijesti. Dok drugi pisu disertacije i monografije o mnogo poznatijim i značajnijim piscima, fra M. Čović s velikim simpatijama piše o onima, koje sadašnjost više ne poznaje...

Knjiga se naručuje kod pisca: Dr. Mirko Čović, Wien I., Franziskanerplatz 4, Österreich.

S. D.

MESTROVIĆ Ivan: Uspomene na političke ljude i događaje. Izdala Knjižnica Hrvatske revije u Buenos Aires(u) 1961. Stranica 420. Cijena: Evropa: broš. 6 dolara, uvez. u platno 8 dolara.

U ovoj debeloj knjizi, koju je izdala Knjižnica Hrvatske revije pod uredništvom prof. V. Nikolica, pisac iznosi svoje doživljaje i uspomene s političkim ljudima, koji su formirali povijest južnoslavenskog naroda u toku posljednjih 5 decenija. Knjiga je zapravo nastala kao produkt pišćeva dnevnika, kojeg je cijelog života vodio. - Mestrovic je kao čovjek, rodoljub i umjetnik bio upleten u mnoge povijesne

dogadjaje i probleme, koji, kako znamo, nisu uvijek bili tako jednostavni. Mestrović ipak nije bio političar u pravom smislu te riječi. To on na više mjesta i jasno ističe. Mi mu možemo mirne savjesti vjerovati, kad nas zeli uvjeriti, da politika nije njegovo zanimanje. Njega je politika samo privlačila (kao i mnoge druge intelektualce i umjetnike nasega stoljeća). Ali on je bio patriota, pa kao takvom sigurno mu nije bilo svejedno, što se oko njega zbivalo. - K njemu su kraljevi i političari dolazili po savjete više kao čovjeku, umjetniku i rodoljubu a ne kao političaru. Ipak je on bio politički čovjek pozadine, koji je neizmjereno ljubio svoju Hrvatsku i koji je težio za dobrim i poštenim odnosima sa susjednim slavenskim narodima. Kao čovjek pozadine bio je svjedok mnogih zakoljnih historijskih dogadjaja, koji nam se u ovoj knjizi iznova otkrivaju, a neki čak po prvi puta dolaze na vidjelo. Takodjer historičarima ova izvanredna knjiga dobro će poslužiti pri njihovom istraživanju suvremene južnoslavenske povijesti.

Knjiga je napisana živim i temperamentnim jezikom, bez krivog patosa, kojeg često susrećemo u sličnim knjigama drugih hrvatskih autora. A poglavlja se čitaju s naročitim užitkom. Neke čitaoce sigurno će najviše interesirati ona poglavlja, koja opisuju doba rata u Hrvatskoj. Pisac je objektivan. I baš ta objektivnost otkriva svakom čovjeku onu "tajnu", gdje leže uzroci svih mogućih zabluda i nevolja kod južnoslavenskih naroda. - Samo je po sebi razumljivo, da ova knjiga velikog hrvatskog umjetnika mora zanimati svakog učenog Hrvata, a napose kulturne i političke radnike.

Knjiga se naručuje kod urednika Hrvatske revije: Vinko Nikolić, Casilla de Correo 4723, Buenos Aires. Takodjer i kod povjerenika HR.

Slavko DUBROVČIĆ

blemi..... naši problemi..... naši problemi..... naši pre

Polnoć. Ne mogu spavati. Otvorim radio i slušam vijesti. ... i tako će one možda nešto doprinesti za mir svijeta... U Celovcu su se sastali danas slovenski narodni zastupnici i komisija zemaljske vlade za manjinska prava. Zemaljski poglavar je naglasio, da se je do sada mnogo riješilo, što se tiče problema slovenske manjine u Koruskoj.... Sovjetski ministar vanjskih poslova je pri jednoj ...

Dakle: o problemu slovenske manjine već se mnogo postiglo. Što se postiglo o problemu hrvatske nacionalne manjine u Građišću? Ili uopće nema tog problema? Možda je naša stvar već riješena!? Zašto onda piše naša štampa toliko o manjinskom problemu, koga uopće nema? (Kako to sigurno misli druga austrijska štampa i neke mjerodavne vlasti. Mislim tu na govore nekih ministara). Čija je krivica? Naša? Ma kako naša? Mi smo poduzeli sve, što je bilo u dimenziji naših mogućnosti! Zaista smo mnogo poduzeli? Mislim na jednu dobru i tipičnu crticu F. Sucića, koji je napisao: "... i poduzeli su nešto. Počeli su se kartati".

Da li su i slovenski zastupnici i narodni vodje tako nešto poduzeli?

Vladimir VUKOVIĆ

POKUŠAJI PRIVREDNOG UJEDINJENJA EVROPE

Jednako da li čitamo novine ili slušamo radio, svuda je već godinama - što se tiče ekonomskih problema - privredno ujedinjenje Evrope ili barem jednog dijela Evrope glavna tema. Učile su evropske države iz iskustva razdoblja između dva rata. Vidile su, da je bio privredni separatizam uzrok ne samo nepovoljnih prilika u privredi nego - u izvjesnom pogledu - i uzrok 2. svjetskog rata. Svaka država je tražila da vodi samostalnu ekonomsku politiku i da izolira svoju privredu od utjecaja drugih zemalja. Ali time je svaka država potkopala svoj vlastiti položaj.

Poslije 2. svjetskog rata počela je - djelomice kao rezultat ekonomske pomoći Sjedinjenih Država Amerike - kooperacija na privrednom sektoru između nekoliko evropskih zemalja. Ova suradnja se ograničavala početkom na osnivanje zajedničkog tržišta za uglj, željezne rudace i čelika. Članovi ove Evropske Zajednice Uglja i Čelika bile su slijedeće države: Francuska, Zapadna Njemačka, Italija, Belgija, Holandija i Luksemburg. 25. ožujka 1957. god. sklopile su ove države ugovor, čiji je cilj da ostvari jednu privrednu zajednicu, koja je postala poznata pod imenom "Europäische Wirtschaftsgemeinschaft", skraćeno EWG, ili Evropska Privredna Zajednica.

Kratko sažeto ima Evropska Privredna Zajednica slijedeće ciljeve: zajedničko tržište, ukidanje svih ograničavanja u prometu s robom između članova unije i postepeno približavanje ekonomske politike država, koje su članovi zajednice.

Najvažnije odredbe ugovora jesu: ukidanje carina i kontingenata. Članovi su se obvezali da ostvare u toku 12 ili najviše 15 godina carinsku uniju. To znači, da se moraju carine članova postepeno ukidati u međusobnom robnom prometu. Prema drugim državama uvodi se nova, jedinstvena carinska tarifa. Ova nova, zajednička tarifa mora ostati na istom nivou kao prosjek dosadašnjih tarifa svih članova. Prema inozemstvu carinski savez vodi jedinstvenu i zajedničku vanjskotrgovinsku politiku. Najvažnije ekonomske koristi za države, koje ulaze u privrednu zajednicu, su sire držiste i mogućnost veće podjele rada.

Poseban položaj ima u zajednici poljoprivreda. I za poljoprivredu važe odredbe zajedničkog tržišta, ali predviđeno je, da će se carine i uvozna ograničavanja, radi različite socijalne strukture u poljoprivredi, u pojedinim državama sporije ukidati nego u industriji. Vedit će se zajednička agrarna politika, subvencijama, minimalnim cijenama za neke poljoprivredne proizvode i garantnim fondom. Ove odredbe su veoma važne i za nas, jer u slučaju asocijacije Austrije s Evropskom Privrednom Zajednicom morat će se naša agrarna politika potpuno reorganizirati.

Zajednica ima i mnogo drugih ciljeva, ali zadnja svrha svih odredaba je stvaranje ekonomski i politički ujedinjene Evrope.

I u ostalim djelovima Evrope je put razvoja obilježen. Na istoku formira se blok država, koje se nalaze pod utjecajem Sovjetskog Saveza, takozvani COMECON, Vijeće Uzajamne Privredne Pomoći. Jasno je, da pod ovim uvjetom izložene su bile izolaciji one slobodne evropske države, koje nisu članovi privredne zajednice. Zbog raznih razloga većina ovih država nije u stanju da pristupi zajednici. Tako na pr. Engleska radi veza sa svojim nekadašnjim kolonijama, Švicarska, Švedska i Austrija radi neutralnosti, jer EWG ima jasno obilježene političke ciljeve, koji su neujedinjivi s principima neutraliteta.

Da spriječe izolaciju, sedam evropskih država, Švedska, Norveska, Danska, Engleska, Portugal, Švicarska i Austrija, osnovale su potpi-

sivanjem ugovora 20. novembra 1959. god. u Stockholmu Evropsku Asocijaciju za Slobodnu Trgovinu, skraćeno EFTA. Cilj konvencije je da ukloni sve postojeće prepreke slobodnoj trgovini i da ostvari unutar asocijacije slobodno tržište. Tokom slijedećih 10 god. moraju se postepeno ukidati carine između država, koje su članovi asocijacije. Prvo sniženje carinskih stopa za 20% bilo je 1. jula 1960. godine. Carina prema državama izvan asocijacije ne će se svesti na jedinstveni oblik; svaki član zadrži svoju vlastitu carinsku tarifu u robnom prometu sa zemljama izvan asocijacije, tako da se u slučaju EFTA ne radi o carinskom savezu.

Važna je još činjenica, da ukidanje carina unutar asocijacije ne vrijedi za poljoprivredne proizvode. Svaki član može da vodi samostalnu agrarnu politiku, samo se mora obavezati, da uzme u obzir tradicionalne trgovacke veze i interese drugih članova u vanjskoj trgovini s agrarnim produktima. Tako je moguće, da - iako je Austrija već od početka u EFTA - još nije došlo do važnih promjena u agrarnoj politici vlade.

Asocijacija nema političke ciljeve, tako da ona nije protivna principima neutraliteta.

Moralo je biti jasno, da formiranje ova dva bloka - EWG i EFTA - ne smije da vodi do rascjepa slobodne Evrope u dvadjiela. Krajni cilj je i nadalje ujedinjena Evropa, koja će se, odnosno mora se formirati - i to nije sumnjivo - oko sadašnje Evropske Privredne Zajednice. To bi za nas značilo, da je EFTA, u kojoj se mi nalazimo, samo privredni stupanj, prolazna perioda. Prema tome je već ranije postojala namjera, da se ova dva bloka ujedine. Pošto Evropska Asocijacija za Slobodnu Trgovinu nema supranacionalne vlasti, put rasprava između EFTA i EWG je već bio obilježen: pojedini članovi asocijacije trebaju da vode pregovaranja s Evropskom Privrednom Zajednicom. Engleska je kao prva država izjavila, da je spremna pristupiti Evropskoj Privrednoj Zajednici. Zatim su odmah i "neutralci", Švicarska, Švedska i Austrija, počeli da istraživaju, kako bi bilo moguće da pristupe zajednici bez toga, da bi se odrekli neutraliteta.

Bazu za rasprave pruži član broj 238 ugovora Evropske Privredne Zajednice, u kojem se kaže, da Zajednica može da zaključi s drugim državama ugovore. Na temelju ovog člana mogla bi Austrija - kako je ministar vanjskih poslova dr. Kreisky u svom pismu predsjedniku saveza ministara EWG nedavno izjavio - ispuniti svoje obaveze na privrednom području prema zajednici bez toga, da bi ona morala preuzeti političke ciljeve EWG, koji su protivni neutralitetu, određenom u državnom ugovoru.

Do sada su države, koje su članovi zajednice, različito reagirale. Neki članovi misle, da zbog asocijaciona neutralnih država zajednica ne će biti u stanju da ostvari svoje ciljeve na političkom području. Ali svejedno, kako će se pitanje asocijaciona ovaj put odlučiti, jedna činjenica je jasna: ako neutralne države Evrope, među njima i Austrija, hoće da imaju koristi od privrednog razvitka u Evropi, priključak k Evropskoj Privrednoj Zajednici će biti - bilo u kojoj formi - prije ili kasnije neizbježiv.

Dr. Valter ŠTIPKOVIĆ

POVODOM REŠETARIĆEVOG PISMA U "DIE FURCHE"

Uvjereni smo, da su svi učeni građ. Hrvati saznali za potresno pismo prijatelja Huberta Rešetarića, kojeg mu je objelodanio kulturno-politički časopis "Die Furche" br. 9/1962. A "Hrvatske Novine" o tome su također dosta opširno pisale. Iz tog razloga ne kanim ispričati sadržaj ovog Rešetarićevog pisma, a nemam ni prostora dovoljno na raspolaganju. Dosta je, ako samo spomenem, da je H. R. kao vojnika u nekom garnizonu neki oficir grdno ponizio, jer je Hubert Rešetarić bio ono, što bi morali i mi biti: Hrvat na djelu. Jedan od nas je konačno nama svima dao primjer, kako moramo postupati, ako s našim hrvatstvom doista iskreno mislimo. Jer samo nam takvi ljudi mogu biti primjer kao što je Hubert Rešetarić.

Rešetarićevo pismo uzbudilo je mnoge ljude i tako su neki od njih poslali redakciji pisma, u kojima više-manje brane Rešetarića. Ta su pisma objelodanjena u "Die Furche" br. 11/1962. Do sada se nitko nije osudio, da isto napadne Rešetarićev ispravan postupak. Pismo je, pače, mnoge ponukalo, da se ozbiljno zamisle nad problemom austrijskog Hrvata u saveznoj vojsci. Čovjeka može veseliti činjenica, da neki taj problem gledaju s mnogo razumijevanja. Tako Oskar Bessinger u br. 11/62. piše i ovo:

"...möchte ich anführen, daß einige der hervorragendsten höchsten Offiziere der alten österreichischen Armee Kroaten waren. Was die geistige Bedeutung des kroatischen Volkes betrifft, will ich nur auf den Namen Ivan Mestrovic hinweisen und auch erwähnen, daß der jüngste Nobelpreisträger für Literatur diesem Volk angehört..."

U vezi s ovim problemom, gosp. Otto Ahlfeld postavlja slijedeće pitanje:

"... Wie soll aber das hohe Ziel erreicht werden, ohne Respekt und Achtung vor der Persönlichkeit eines einzelnen?"

U istom broju donosi "Die Furche" odulje pismo i Hrvata Josefa Kornfelda. Ovo nas pismo manje veseli, jer hrvatski se čitaoc nikako ne može složiti s nekim posebnim gledanjima g. Kornfelda, koji među ostalim i ovo piše:

"... Aber ich spreche kroatisch nicht, um meinen nationalen Stolz hervorzukehren, sondern vielmehr aus dem schlichten Grund, weil ich die kroatische wie auch jede andere Fremdsprache als ein geistiges Gut empfinde, das der steten Pflege wohl würdig und wert ist... Mir will nämlich scheinen, daß er Kroat von überprononciierter nationaler Gesinnung ist, somit einer Gesinnung, die kaum jemals in der Geschichte glückbringend war... Es besteht jedoch der Eindruck, daß die Pflege des nationalen Volkstums und die Forcierung der Minderheitensprachen manchmal mit einer Intensität betrieben wird, die fast schon an Chauvinismus grenzt..."

Kada bi svi Hrvati ovako gledali, tada Hrvata uopće više ne bi bilo. Nađalje: kao da građ. Hrvati shvaćaju svoj materinski jezik tako, kao što se recimo može shvatiti francuski ili kineski, nakon što ih se nauči? Hrvatski jezik Hrvatima nije tuđ. Po gops. Kornfeldu hrvatski jezik rođenih Hrvata ne bi mogao biti najbitniji i najelementarniji dio njih samih. Postupak H. R. nije sovinizam. Zar bi Hrvati, kad bi imali sva svoja prava, podjarmili neke druge narode? Što može ta "mala šakica", kojoj svi elementi prijati, da ju unište? Zar je to sovinizam, ako Hrvati koji puta ostrije reagiraju, da sacuvaju svoja narodna prava? Hrvatski "sovinizam" nikome ne prijati, već hoće ono, što mu pripada. Kako može J. Kornfeld tako nešto pisati, ako je svijestan činjenice, da se Hrvati svim snagama moraju boriti za svoje?

Cesto se u našoj štampi napada nacizam. Dobro. Ali ako ti isti pisci misle, da je današnji oportunistički manje opasan za Hrvate

nego što je bio nacizam, iako se varaju, jer zavaravaju i sebe i svoju okolinu. Mislimo radije na budućnost. Nije dobro kazati: taj i taj bio je to i to, nego ovako: što je dotični bio prije, a što je danas. Za vrijeme zloglasnog i tupavog nacizma barem je u najmanjoj zajednici, obitelji, rastao unutrašnji otpor prema onima, koji su ugnjetavali nasu narodnost. Ljudi su u svojem uzem krugu isповijedali svoje hrvatstvo, i to ih je snažilo, moralno jačalo. A danas? Neprijatelji Hrvata ne skrivaju se samo u vodama velikonijemstva, kako to mi iz dana u dan ponavljamo. Često doživimo u dnevnoj komunikaciji s ljudima, da nam neki podrugljivo kažu: Was heißt kroatisch. Du mußt... Dotični uopće nisu nacisti, niti su to ikada bili.

Ako mi poznavanje našeg materinskog jezika pred "strancima" tumačimo na taj način, kako to čini J. K., tada će ova manjina prije ili kasnije morati nestati, jer su takve "metode" nespособne, da se s njima hrvatstvo održi. Održati se može jedino tako, jedino onda, ako će većina Hrvata, napose seljačka, radnička i ucena omladina, imati u sebi toliko nacionalne svijesti, koliko to ima Hubert Resetarić.

S. DUBROVČIĆ

VIJESTI IZ KLUBA

Gosp. Mate Krizmanić postigao je u Zagrebu veliki uspjeh. Poduzeće muzikalija Jugoton snimilo je 6 pjesama od F. Sucića, koje pjeva g. M. Krizmanić uz pratnju Tamburaskog orkestra Radio Zagreba. Čestitamo Mati Krizmaniću na njegovom uspjehu i želimo mu mnogo sreće u njegovom daljnjem radu.

Klub će uskoro dobiti veći broj ovih ploča, pa će ih svatko moći naruciti.

.....

Radi preopterećenosti u studiju, kolega Nikola Benčić nije više kulturni referent (nakon što je dao zbog ovog razloga ostavku). Novi kulturni referent je kolega Evaljd Pihler iz Pajngerta.

.....

17. I. 1962. g. održao je Hrvatski akademski klub zajedno s Klubom slovenskih studenata zajedničku plesnu priredbu, koja je izvanredno dobro uspjela.

.....

Dne 22. III. 1962. održao je HAK - na inicijativu odbora - izvanrednu godišnju skupštinu. - Skupština je odobrila izmjenu starih statuta, tako da klub sada ima nove statute. Skupština je također odobrila novi poslovni red. Statuti (i poslovni red) će se prevesti na hrvatski, umnožiti i tako svakom novom članu (kandidatu) kluba dati na uvid, da se pravovremeno upozna s njegovom srhom i ciljevima. - Na skupštini je oficijelno izabran novi urednički odbor "Glasa".

(Misterium-)drama u 4 čini.

a. b.

II. Čin (Nastavak)9. PRIZOR (KAM I NJEGOV PRIJATELJ BELBEK)

Obadva dođu pjevajući nutar, držeći se rukom oko vrata. Kam, ov put nij tako pijan. Njegov Prijatelj je bogato nakićen dragocjenom opravom. Lice mu je uvenuto.

BELBEK: Ada ovo je tvoja jama, u koj se tako nedobro ćutiš.

KAM: Znaš, kade je moj otac, onde preveć duši po tamijanu.

BELBEK (duša s nosom): Ja ovde ćutim i neki ženski miris fine gospe.

KAM: To je duha moje gizdave šurjakinje Eleonore. Znaš one, ka te je po ruki s bičem, kad si za nje prsa posegao.

BELBEK: Prokleta bila ta gizdava kača.

KAM: No, tovaruš, neka ti ne bude za njom. To ti je i tako nek kost pak nafarbana, napudrana koža. Ali si vidio tu debelu črnu s velikimi oblimi prsi i stegni?

BELBEK: Eh! Tvoj ukus je tako ordiner. Koliki su tu jur imali. Znaš meni se umilja momentalno na ča čistoga, nekrivičnoga mladoga, ča još nigdor nij dotaknuo.

10. PRIZOR (MIRJAM dojde nutar)

MIRJAM: Nij ovde oca?

BELBEK: (ulovi Mirjam za ruku): Hodi nek mala gazela. Tebe je sama božica ljubavi k meni poslala. Ona zna, nač ima nje poštovatelj guster. (Pokusi ju uloviti za prsa. Ali ona mu se isklizne iz ruk i prestrašeno proteče.

BELBEK (ulovi za njom, pri tom se potrkne i spade. Kam ga zdiže):

Ti ništvidnjak! Nikad mi nisi uvadio, da imate ovako snažnu malu sluškinju kod stana. Prodaj mi ju! I tako imaš puno duga kod mene.

KAM: Ovo nij sluškinja. To je bila moja sestra Mirijam. Ča bi s tom? To ti je još dajte. davati Kamu.

BELBEK (počne oštru rakiju): Ali ja sam se ravno na tako ča oblakomio!

KAM: Poj! Sad ćeš se jur na dicu špecializirati.

BELBEK: Ah vjeruj mi, nij to već dajte. Samo na hipac sam se dotaknuo nje prsi.

KAM: No da, polako će nastat divojka. Nek moj otac bih ju hotio uvijek čuvat kot dajte.

BELBEK (pošušlja Kamu u uho): Ti, ne bi morali malu zapeljat u umjetnost ljubavi? Prvo ili kašnje će ju i tako morat gdo upeljat. Ča nij tako? A zač ne bih mogao bit ta?

KAM: Ah, otac bih me ubio, ako tako ča učinim!

BELBEK (sve strastvenije): Samo za jednu noć. Posluhni, ja ću ti otpustit vas dug, i još jednoč toliko platit.

KAM: Ne ide. Oca se bojim.

BELBEK: Na toga oca se zgledaš, ki ti ni jednoga groša nij htio dat, ki te je van hitio iz stana! (Potegne bocu ispod plašća i nudi ju Kamu, ki vrlo potegne iz nje i onda premišlja)

KAM: A ja sam mu se zagrozio, da ću ga ravno onde najzad pogodit, kade ga bude najveć bolilo...

BELBEK: Vidiš, ovde ti se nudi prilika, da se fantiš nad njim. Pak to moramo tako uređit, da tvoj stari ništ ne će znat. Ja ću ti preskrbit sredstvo, od koga će zaspat. Onda ju moreš lipo u naručju k meni donest. mala diboko

KAM: Ti ćeš iz mene načinit pravoga razbojnika!

BELBEK: Fantiš se nad svojim ocem!

KAM: Za malu mi je...

BELBEK: Ako ne budem ja prvi, bit će ki drugi. Ne ćeš ju volit prepustit
svojemu najboljemu prijatelju?

KAM: Mer pravo imaš. Na vijeke ne će divica ostat...

BELBEK: Fant! se nad ocem! Ovakove prilike ne ćeš vrijeda imat!

KAM: Zaslužila si je ova cijala banda, da im jednu izbrišem. Ko, daj mi se još
jednoć napit!

BELBEK: Samo za jednu noć.

KAM (već potpuno pijan): A ča ćeš mi dat?

BELBEK: Mimo duga još tisuć zlatih.

KAM: Zdola 3000 ne ide.

BELBEK: 2000.

KAM: 2500.

BELBEK: Neka ti bude. Zutra ću ti dat to vraćto, od čega će mala spat kot mrtva.
A onda ćeš mi ju donest. Samo za jednu noć. (riblje si ruke).

KAM: Daj mi još jedan žrkalj! Sad je i tako svejedno... prodao sam moju sestru
golubicu.

BELBEK: Već ti ne dam. Na zadnje ćeš još ča zblebetat pred tvojom ženom. Sada
poj spat. (Kam se odšebecē). Imam ga u ruka. Ako zutra bude htio najzad zet
obećanje, prestrašit ću ga, da ću ga predat sucu. I onda će dopeljat malu
ako je potribno, kot ovcu na uži.

ZASTOR

III. ČIN

VRIME: Večer prije noći, u koj se počne 40-dnevna godina.

MJESTO: (Kao u 1. i 2. činu).

1. PRIZOR (NOE kleči i u molitvi se razgovara s Bogom u
fiktivnom dijalogu. Početkom zakritim licem kleči
Onda otkrije lice. Usnice mu se polako giblju,
pak počne polglasno):

NOE:

Gospodine Bože, ti Bog mojih ocev, Ti Stvoritelj i Gospodar svita! Ne daj poginu-
ti svitu, koga si u ljubavi stvorio...

Da, ja znam, ljudi ćedu me osmihat, ako ne dojde općinski potop. Kazat ćedu na
mene prstom: Glejte lažljivca! Glejte krivoga proroka! Glejte norca!

Gradio je ogromnu barku, kad je vjerovao, da će voda zničit svit. Ča će sada
s tom neokretnom, neotesanom barkom. Moja žena će me nikamo dit. Ali sve to volim
podnosit, neg da dojde tvoja strašna kaštiga... (Zamukne, kot da bi poslušao Boga)
Znam, Ti potribuješ, da svit pokoru drži. Da ostavi grih i da se povrne k Tebi.
Zami moju pokoru! Ja sam pripravan na svaki aldov. Ako ćeš, primi moj žitak...
(Opet poslušaa...)

Ti hoćeš, da i drugi činu pokoru. Da, i ja znam, kako diboko su upali. Grdu
čistoću, pravičnost i ljubav. Jedan drugoga vkanjuju, kade nek moru, u otajnom
umaraju nekrivičnu dicu. Niču poštenje svomu susjedu. Gazu lilije. Da, to je
sve istina. Ipak smiluj im se još jednoć.

Poglej doli na nekrivične ovoga varoša...

Ti veliš, da su svi pokvareni. Ja, tvoj sluga Noe sam pripravan sve aldovat za
nje. Još i ono ča mi je najdraže. Još i moj žitak.
(Opet poslušuje...)

Ti pitaš, ča je meni najdraže? (Premišljava). Ja mislim najjače k srcu mi je
prirasla moja kćer Mirijam. Na njoj visim srcem i dušom.

Da li bi i nju aldovao? Oh, nek njoj se smiluj, nek nju očuvaj! Volim zgubit
sve imanje i svitlost mojih očiju, neg nju.

Ti veliš: Samo čista Divica će moć spasiti svit od kaštige. Moja Mirijam je čista.
Ali glej! Ona je još nek dite... Ipak! Ako mora bit, i nju sam pripravan ofrovat!
Samo smiluj se svitu. Ne udri ga svojom kaštigujućom rukom!
(Stane se i premišljava).

Ada, Mirijam bi mogla spasiti svit. Ali na kakov način? Nje neoskrunjenom čisto-
ćom? Ili žrtvovanjem nje života? Ne, nek toga ne! Prvo neka ja umrem, neg ona.

2. PRIZOR (NOE, MARTA)

MARTA (doteče sva zasopljena nutar: prestrašeno krikne): Mirijam je skrsnula!
 NOE (vas preplašen): Ča to veliš?
 MARTA: Mirku ne morem najt nigde.
 NOE (zgrabi ju za ramena): Ste dobro pogledali u cijelom stanu i u vrtu?
 MARTA (zajaukne od boli, kad ju muževe ruke nemilo stisnu): Joj! Neka me tako grubno popast. Polamat ćeš mi kliće.
 NOE: (ukine se na nju): Reci jur jednoč! Ste preiskali vas stan i cijelu okolicu?
 MARTA: Da, i na susjedstvu. Ali nigdir je nij.
 NOE: Ste pogledali i u barki?
 MARTA: Sem je sada prošao tamo. On je rekao, da joj je bila zadnje vrime barka najmilije mjesto. Onde se je najveć zadržavala.
 NOE: O, Bože! Daj, da ju najde!
 MARTA: Morao si je pravoda sobom zeti goruću baklju. Ar vani je tako oblačno i škuro kot u žepu. Da mu nek ne spade ognja na drivo. Ar onda bi imali strašan kvar!
 NOE: Ča j' meni ta kvar! To se sve da nadomjestiti, da se nek Mirijam najde.
 MARTA: Neka tako govorti. Konačno bi mogla i Mirka pogorit, ako je u barki.

3. PRIZOR (SEM I JAFET doteču nutar mokri)

JAFET: Ali se je otpravila nagla i gusta godina!
 SEM: Skoro nismo našli domom.
 NOE: Ste našli Mirku?
 SEM: Ja sam svu barku preiskao. Kričao sam joj. Nigdo se nij javio. U barki je sigurno nij.
 JAFET: A ja sam bižao simo-tamo po varošu. Spitkovao poznanca i nepoznate. Nigdo je nij vidio. Samo neka starica je rekla, da je vidila bižat jednoga jakoga muža zakritim čelom s jednom divojčicom u naručju.
 MARTA: Pak kuda si zašao dalje?
 JAFET: Ja sam išao u smiru, kude mi je kazala starica. Još dvi žene su mi potvrdile isto i kazale, kude je bižao muž. Ali onda sam zgubio slijed.
 NOE: (muklim glasom): Kamo pelja slijed?
 JAFET (raširi ruke, u nepriliki je, ne kani se van vozit s istinom): Velim, u varoš!
 NOE: U kakov dio varoša?
 MARTA: Tamo, kamo Kam svenek ide?
 JAFET (bojazljivo): Da.
 SEM: Kade je Kam?
 MARTA: Ta sigurno opet pijan leži.

4. PRIZOR (AZIMA, ELEONORA dojdju nutar)

ELEONORA (zaspano ziše): Ča se je godalo, da je usred noći sva familija na noga?
 MARTA: Mirijam je skrsnula.
 AZIMA: Za volju božju! Kade je? Mi smo otpodne gledale barku. Nij znamda onde ostala?
 SEM: Ja sam jur preiskao barku, onde je nij.
 ELEONORA: Ah, sigurno je kod poznancev ostala kade, pak ju nisu pustili domom zbog godine.
 MARTA: Ali kod kih poznancev bi mogla biti? Si bio svagdir, Jafet?
 JAFET: Vjerujte mi, ja sam obiskao sve.
 AZIMA (miluje oca): Ovo mora bit strašno za te, oče! Ti ju tako ljubiš. Ali sigurno joj se ništa nij godalo. Sigurno će se najt!
 MARTA: No, u ovom varošu nijedna divojka ne more bit sigurna noći od razbojnikov.
 ELEONORA: Ali Mirijam je još dite!
 AZIMA: Sigurno mora bit kade kod poznancev.
 NOE: Kade je Kam?
 SEM: Evo ide ravno Afra. Ona će sigurno znat, kade se Kam zadržava.

5. PRIZOR (K dosadašnjim pristupi Afra)

NOE (navali na prestrašenu Afru): Kade je tvoj Muž?

AFRA (sva preplašena): Ne- neznam, kade je.

MARTA: Nij doma?

AFRA: Ne. Ja sam jur sva zdvojna.

SEM: Kada je prošao?

AFRA: I tako stoprv podvečer.

JAFET: Nij rekao, kamo ide?

ELEONORA: Kamo će pojt? Med svoje ništvridne tovaruše.

AZIMA: Nij zeo sobom znamda malu Mirku?

AFRA (prestrašeno vrže ruku na usta i gleda okolo. Po nekoj stanki):

Kade je Mirijam?

SEM: Skrsnula je.

AFRA: Za volju Božju! To je nemoguće!

JAFET: Zaman smo, ju iskali svakude. Znaš ti za nju, kade je?

AFRA (dvojeći): N- ne.

NOE (čisto zvana sebe): Bog ti se neka smiluje! Žena, ti ništo zakrivaš! Reci odmah, ako ča znaš za moju kćer!

AFRA: Ja, ja ništ ne znam. Nek...

MARTA: Kakovo nek...?

AFRA: O strahota. Ne, ne to je nemoguće. To bi bila strahota!

NOE (grozećim glasom): Kakova strahota?

JAFET: Govori jur jednoč! Neka nas toliko natezat! Ne vidiš, da smo svi zdvojni?

SEM: Rēci, ča znaš o Mirki?

AFRA: Ja, ja ništ neznam.

MARTA: Po cijelom držanju je vidit, da nešto zakrivaš!

AZIMA: Afra! Neka se bojat. Povi sve ča znaš.

JAFET: Da. Svaki najmanji znak nam more pomoć, da najdemo našu zgublenu sestru.

NOE: Za miloga Boga, govori jur jednoč!

AFRA: Ja zaista ništa ne znam. Samo bojim se, ar... ar...

MARTA: Ča se je stalo?

AFRA: Kam je čer u noći nešto strašnoga govorio.

NOE: Ča je govorio?

AFRA: Od Mirijamke je fantazirao. Pak ju je u snu skoro plaćuć za oprošćenje prosio.

SEM: Ča to more značit?

AZIMA: Već nij rekao?

AFRA: Još nešto...

MARTA (nestrpljeno): Van s farbom!

AFRA: Rekao je: "Ja te nisam kanio prodat golubica moja." (Kad vidi, kako su svi prestrašeni, doda bojazljivo). Ali nij rekao Mirijam, nego golubica moja.

AZIMA: Ča to more značiti?

SEM: Bojim se, da znači ča strašnoga.

NOE (nestrpljivo): Dalje, ča još znaš?

MARTA: Kad si vidila zadnji put Kama?

AFRA: Po podnevu, kad ga je Mirijam došla zvat, da si pogleda barku.

NOE: Ada ti si vidila zadnja moju kćer. Govori, ča se je zatim godalo?

MARTA: Je išao Kam s njom u barku?

AFRA: Da, ali prije je rekao, da mora protiv glavne boli nešto popit. Pak je nagovarao i Mirijam, neka se napije nešto slatkoga.

SEM: Pak se je napila?

AFRA: Nij hotila. I ja sam se karala, da malo ne dā pit ča prepovidanoga. Ali on se je smijao i rekao. To je nek medvena voda.

NOE: Se je ipak napila Mirijam?

AFRA: Ne znam. Ar ja sam za toga van prošla, na kratak čas. Kad sam se vratila, nisam ih već našla.

MARTA: Kamo su mogli projt?

AFRA: Ja mislim, da su ipak išli u barku. Ar Kam je Mirki obećao, da će si ju pojt pogledat.

NOE: Onda je Mirijam sigurno u barki. Ja idem još jednoč pogledat!

SEM: Ali oće, ja sam sve točno pregledao!

NOE: Gdo zna? Je znamda zaspala. Ja idem na svaki način pogledat tamo.
 MARTA (kriči za njim): Stoj, zami si baklju! Vani je tako škuro!
 JAFET: Ča će s bakljom pri ovoj godini?
 NOE (jur putem): Ja se putim po barki još i pri najvećoj škurini.
 MARTA: Pazi, da se ne potrkneš!
 ELEONORA: I ja idem. Meni je hladno, i zaspama sam.
 JAFET: Ali prosim te! To ne moreš pojt spat, dokle ne znamo, ča je s Mirijamkom?
 ELEONORA: Onda si moram barem nešto još ublić. Ovako ću se nazimit! (Otide).

6. PRIZOR (MARTA, SEM, JAFET, AZIMA, AFRA)

MARTA (očimeće Jafeta): Vidit je, da tvojoj ženi ne ide jako do srca naša nesrića.
 JAFET: Neka je krivo! Ona je tako hladna natura. Morebit da ju još i jako uznemiruje. Ali ona to ne kani kazat. Kod elegantnih okrugov se ne dostoji, pokazat ćuti.
 SEM: Ča je nek mogao dat pit Kam našoj sestri?
 AFRA: Ja mislim, da zaista nij lagao, da je bila neg medvena voda.
 JAFET: Pitanje je, ča je bilo u medvenoj vodi?
 AZIMA: Ča s tim kaniš reć?
 JAFET: Je li nij Kam nešto nutar vrgao u tu medvenu vodu?
 MARTA (prestrašeno): Ča bi bio nutar vrgao?
 SEM: Ti misliš...
 JAFET: Da...
 MARTA: Ča se to namigujete?
 JAFET: Ču povidat majki?
 SEM: To bi bilo strašno!
 AZIMA: Nač mislite?
 JAFET: Da joj je nutar vrgao ča, od čega je diboko zaspala.
 AFRA: Za volju božju! Da nek toga nij učinio!?
 AZIMA: Onda je znamda ipak u barki i će onde u kom kutljaću spat.
 JAFET: Ja se bojim čega gorjega.

7. PRIZOR (K dosadašnjim pristupi Kam, vas mokar od godine, pijan se ruši. Svi naletu na njega).

JAFET: No sad ćemo doznat, ča se je stalo s Mirijamom?
 MARTA (s
 AFRA (zavrisne): Kade si bio Kam?
 MARTA (srdito): Kade te zlo ima?
 AZIMA: Za volju Božju, kade si ostavio Mirku? (Svi skoro zajedno)
 SEM (svetačno, oštro): Kade je Mirijam?
 KAM (ziblje glavu i gleda u oči Sema zmućenimi očima i muči).
 SEM (još oštrije i glasnije kriči): Za miloga Boga! Zaklinjam Te! Ča si stvorio s našom sestrom?
 JAFET (trgne ga): Človiče, govori!
 KAM (tiho): Prodao sam ju. (Sve zaprepašćano stoji. Tišina, duža stanka).
 MARTA: Za volju božju, ča si stvorio?
 KAM (glasnije, prkosno): Prodao sam ju.
 SEM (zbunjeno): Ča si stvorio?
 KAM: Ča me zivate tako? Da. Prodao sam ju.
 AFRA (jauče): Oh, ti nesrićnjak, ča si stvorio!?
 JAFET (jauče): Komu si ju prodao?
 KAM: Božici ljubavi.
 AZIMA: Strahota!
 SEM: Otac će te ubit!
 MARTA: Proklet budi, ti razbojnik!
 AFRA (spade na koljena): Joj nekate ga zaklet! Oprostite mu za miloga Boga!
 SEM: More se ovakova strahota oprostit?
 MARTA (muklim grlom): Još si uvijek ovde? Skrsni mi ispred očiju prije neg te tvoj otac ubije!

AZIMA (skoči k Marti): Majka! Umirite se!
 JAFET (trgne Kama za ramena): Reci, ništvidnjak, kade siju ostavio?
 KAM (nemarno): Ča to tebi i meni ide sputa? Smo mi čuvari naše sestre?
 SEM: Pfuj! Kako se ufaš ponovit tu Kajnovu rič!?
 KAM: Nij otac sam mene zapečatio Kajnovim znakom, kad je dao zbubnjati po cijelom varošu, da mi ne će duga platit?
 MARTA: Punim pravom ti se je zagrozio! Drugo si nisi zaslužio!
 KAM: Sad fućkam na vaše pineze. (Potegne vrićicu zlatih ispod plašća). Vidite! 2500 zlatih. Za jednu noć. Za jednu jedinu noć!
 MARTA: Ako je Bog, morala bi te ovde na mjestu strijela udrit! (Kani ga udrit).
 AZIMA (držeći Martu najzad): Sram te neka bude! Još se gizdiš tom odurnom plaćom.
 KAM: Čemu toliko uzrujanje. Prije ili kašnje bila bi i tako zgubila divo-jačtvo. Bolje s hasnom neg prez hasni.
 SEM: Muči jur jednoč i skrsni!
 JAFET: Ili doprimi odmah simo sestru, ako ti je drag život!
 KAM: Još pred jutrom će bit ovde.
 AZIMA: Kamo si ju odvukao?
 KAM: Oh na fino mjesto. Kod moga prijatelja je.
 JAFET: Hodi, Sem, idemo odmah po nju. Ali ta će ča doživit!
 KAM (drsko): Vidite, ovo je moje fantenje. Nisam rekao oca, da ću ga pogodit od najbolnije strani?
 MARTA: Bolje, da te ne bi bila rodila na svit, neg da sam porodila ovako morskoga razbojnika. Skrsni i ne prestupi već našega praga, da ne dospeneš pred oči tvojege oca!

8. PRIZOR (U ovom hipcu donesu 4 nosači na nosilu mrtvu Mirijam).

(I oni su mokri, lica su im zakrita kukuljicom, ku nosu prik glave. Prez riči položu mrtvo tijelo, ko je zakrito, na sredinu i prez riči projdu. Svi naokolo stoju kao driveni od straha).
 MARTA (bojazljivo ide k nosilu i otkrije lice. Zalikne se i spade na nosilo): Oh, Mirijam! Mala moja sirota!
 AZIMA: Mirijam? (oba dva)
 JAFET: Je to moguće? (najjednoč).
 SEM (stojeć uz majku): Naša sestra je mrtva.
 KAM (slomljeno spusti iz ruk vrićicu zlatih): Mrtva!? Ne! Za volju božju! Toga nisam hotio! O, ja najnesrićnije stvorenje! (Rujeć biži van). Belbek! Ti gauženjak! Ča si stvorio s mojom sestrom!? (Otide).
 AZIMA: Sigurno je branila svoju čistoću svom moćum i zato je ju osmrtio ta mražnjak.
 NOE (stupi nutar i pristupi k mrtvom tijelu. Prez glasa se sruši na nje. Po nekom vrimenu zdigne glavu): Bože! Sad znam, da nij pomilavanja, da ćeš zničit ov grišni varoš i svit. (Stanka potrešene šutnje).
 AZIMA: Čujete, kako vani curi? Kot da bi se izlivalo iz kablov?
 JAFET: Čini mi se, da je prijelom oblaka nad nami. Kiša pada sve jače, kot da ni ne bi htela prestat.
 SEM: Oče! Sada vidim, da imaš pravo. Polako ću ti vjerovat, da će dojt na nas općinski potop.
 MARTA (prestrašeno): Ali ča nam je onda činit?
 NOE: Podat se u volju božju i spunit ono, ča On hoće. (Zdahne).
 To je sigurno teško. Još nikad me nij to tako teško spalo, kot u ovom hipcu. (Opet se plaćuć zruši na mrtvu kći.)

ZASTOR.

(Slijedi četvrti čin).